

Havaintoja isokäpylinnusta *Loxia pytyopsittacus* Kirkkonummella

OLAVI HILDÉN

Isokäpylinnun pesimäbiologiasta ja käyttäytymisestä meillä tiedetään varsin vähän. Lisäksi julkaistuihin tai munakoelmien tietoihin saattaa sisältyä virheellisiä lajinmäärityksiä käpylintujen tuntemisvaikeuksien takia. Sen vuoksi seuraavassa esitettävät hajahavaintoniin Kirkkonummelta ovat pienenä lisänä entisiin tietoihin. Täydennykseksi omiini ovat Kalervo Eriksson ja Olli Saksela ystävällisesti antaneet käyttööni havaintonsa kolmelta Kirkkonummen Porkkalasta löytämältään pesältä.

Esiintyminen 1966/67 ja 1972/73

Kirkkonummella viettämäni 10 vuoden (1964—74) aikana isokäpylinnalla on ollut kaksi hyvää pesimävuotta, 1966/67 ja 1972/73. Muina vuosina laji on joko puuttunut tai ollut niin vähissä, etten ole tehnyt siitä pesimähavaintoja. 1974 tehtiin alueella kuitenkin pesälöytö (O. Saksela), vaikka itse en lajia tavannut; pikkukäpylintuja pesi seudulla, mutta runsaasta kuusen siemensadosta huolimatta vain hyvin harvalukuisena.

Käpylinnut yleistyivät Kirkkonummella nopeasti vuoden 1966 loppukesällä ja alkusyksyllä. Syyskuun puolivälin jälkeen niitä näki pikku parvissa joka päivä männikoissä, ja aina päästessäni tarkastelemaan ruokailevia lintuja riittävän läheltä saatoinkin määrittää ne isokäpylinnuiksi. Pikkukäpylintua en todennutaan kertaakaan ennen seuraavaa kevättä.

Syksyllä alueelle asettunut isokäpylintukanta pysyi runsaana koko talven, mutta ei saavuttanut läheskään samaa tiheyttä kuin pikkukäpylinnun kanta tämän lajin huippuvuosina. Esim. 16 kilometrin laskentareitilläni todettiin 2.1. yhteensä 27 ja uusintalaskennassa 27.2. 12 yksilöä, kun taas vuotta myöhemmin

kuusen ennätysradon myötä pikkukäpylintujen määrä saman reitin vastaavissa laskennoissa nousi 145 ja 110 yksilöön (mukana ehkä jokunen isokäpylintu). Läpi tammikuun ja vielä helmikuun alkupuolella isokäpylinnut liikkuvat pikku parvissa, mutta hajaantuivat sitten pareiksi reviereilleen.

Vielä 23.5. mennessä, jolloin lähdin Kirkkonummelta, ei näkynyt poikueiden muodostamia parvia. Kesällä ja syksyllä käpylintuja esiintyi seudulla runsaasti, syys—lokakuun vaihteesta alkaen entistä enemmän, mutta lajien runsaussuhteet jäivät epäselviksi. Ensimmäiset pikkukäpylinnut näin jo 27.4., ja toukuksessa tein muutaman havainnon lisää paikallisista tai länteen matkaavista yksilöistä. Loppukesältä ja alkusyksyltä olen merkinnyt havaintokirjaani: ”Päivittäin molempia lajeja pikku parvissa.” Vielä 29.10. oli muistiinpanojeni mukaan alueella isokäpylintuja: ”Käpylintuja, molempia lajeja, on ollut edelleen runsaasti.” Mutta 9.11. merkintäni hyvin runsaista käpylinnuista on seuraava: ”Kaikki lähemmin tutkimani olivat pikkukäpylintuja.” Talven ja seuraavan kevään pesimäkanta oli joko yksinomaan tai aivan vallitsevasti pikkukäpylintuja; muutamia äänten perusteella tekemiäni määrityksiä isokäpylinnuista en uskalla enää pitää varmoina (vrt. s. 48).

Talvella 1972/73 isokäpylinnun kanta Kirkkonummella oli hyvin vähäinen em. talveen verrattuna, ja pesimäaikana tapasin vain muutaman parin. Pikkukäpylintua ei esiintynyt lainkaan.

Löydetty pesät

Keväällä 1967 löysin kolme ja 1973 kaksi isokäpylinnun pesää. Näistä neljä löytyi rakennusvaiheessa, jolloin käpy-

linnun pesien etsintä varmasti on helppointa, ja yksi naaraan kerjuuäänäen opastamana koiraan ruokkiessa hautovaa puolisoaan. Keväällä 1967 olisi järjestelmällinen etsintä tuottanut varmasti paljon enemmän pesiä, sillä kaikki kolme löytyivät suppealta alueelta (n. 2.5 ha) kotini läheltä, yksi jopa omalta palstalta. Lisäksi tällä alueella pesi neljäskin, usein pihamännnyissämme ruokaileva pari, jonka pesää en onnistunut löytämään.

Seuraavassa asetelmassa ovat tiedot kunkin pesipaikan biotoopista ja pesän sijainnista:

Pesä 1 (1967): Harvahko, korkea kuusi/mänty/koivu-sekametsä, jonka molemmiin puolin alkoi n. 100 m:n päässä kalliomännikkö; pesäpuu pienen (n. 30×50 m) aukion reunassa ja toisessa suunnassa n. 20 m maantiestä. — Pesä kuusessa, 14 m korkealla rungon kupessa, 1 m latvasta.

Pesä 2 (1967): Kalliomännikkö; pesäpuu aivan maantien laidassa, tien toiselta puolelta alkoi n. ha:n laajuinen aukio nuorta männyntaimistoa. Etäisyys edellisestä pesästä n. 250 m. — Pesä männyssä, 10 m korkealla oksan kärkiosassa, 80 cm rungosta.

Pesä 3 (1967): Harvaa, korkeaa mäntyä ja sekapuuna kuusta kasvavan kankaan reuna, jonka länsipuolella n. 50 m:n päässä alkoi runsaan 3 ha:n laajuinen männyntaimistoaukio. Etäisyys edellisestä pesästä n. 200 m. — Pesä männyssä, 11 m korkealla oksan kärkiosassa, 150 cm rungosta.

Pesä 4 (1973): Pieni kallionnyppylä, jonka ympärillä korkeaa, harvahkoa kuusikkoa, kauempana kalliomännikköä. — Pesä yksinäisessä, hennossa kalliomännyssä n. 15 m lähimmistä puista, 6 m korkealla ja 50 cm latvasta hentojen oksien varassa.

Pesä 5 (1973): Harva kalliomännikkö, pesän länsipuoli lähes puutonta kalliota. — Pesä männyssä, 7 m korkealla oksan kärkiosassa, 1 m rungosta.

Molemmat Erikssonin ilmoittamat pesät sijaitsivat kalliomännnyissä, oksan kärkiosassa, toinen 4 ja toinen 5 m:n korkeudessa. Sakselan löytämä pesä oli kallioisella mäntykankaalla männyssä, 4 m korkealla.

Edellä olevien biotooppikuvausten perusteella isokäpylintu suosii pesimämaastona harvaa, mäntyvaltaista puus-

toa jonkin aukion reunassa; itse pesäpuu on tavallisesti melko yksinäinen. OLSSONIN (1960) kuvaama pesimäpaikka Ruotsissa oli juuri samanlaista aukkoista, kallioista mäntykangasta kuin minun toteamani Kirkkonummella, samoin Erikssonin ja Sakselan ilmoittamat pesimäpaikat Porkkalassa.

Pesien hankalan sijainnin vuoksi niitä saatu pesimäbiologinen aineisto jäi vähäiseksi. Pesimäaika oli joka tapauksessa suhteellisen myöhäinen, kuten seuraavat havainnot eri pesiltä osoittavat:

Pesä 1 (1967): 18.3. ♀ rakensi; 1.4. pesä valmis, mutta tyhjä — pääteltiin ryöstetyksi ja otettiin alas. Myöhempien kokemusten valossa tämä oli virhe, sillä pesän valmistumisen ja muninnan välinen aika saattaa olla yllättävän pitkä (vrt. seuraavaan pesään).

Pesä 2 (1967): 1.4. ♀ rakensi; 5.4. pesä aivan valmiin näköinen; 12.4. vielä tyhjä; 27.4. ♀ hautoi 4 munaa; 3.5. ♀ pesässä; 14.5. ♂ ja ♀ syöttivät aika ison näköisiä poikasia; 16. ja 18.5. emojen ääntä pesän lähistöltä; 19.5. poikaset lähteneet, pesän reunat paksultä ulosteiden peitossa.

Pesä 3 (1967): 10.4. ♀ rakensi lähes valmiin näköistä pesää, ilmeisesti vuoraus käynnissä; 27.4. ♀ hautoi; 3.5. ♀ pesässä, jossa ainakin 3 n. 3 vrk:n ikäistä poikasta.

Pesä 4 (1973): 25.3. ♀ sisusti lähes valmista pesää; 23.4. ei mitään liikettä pesällä (ei kiivetty); 1.5. 3 muutaman päivän kuolleena ollutta poikasta, joista vanhin n. 6 ja nuorin n. 4 vrk.

Pesä 5 (1967): 21.4. ♂ ruokki hautovaa ♀:ta pesällä; 3.5. pesällä ei liikettä (ei kiivetty kummallakaan kerralla).

Pesä 6 (1963, KE): 20.4. pesä valmis, mutta tyhjä; 13.5. 5 aivan pientä poikasta, joita ♀ lämmitti jatkuvasti, ♂ kävi ruokkimassa 40—45 minuutin välein klo 9—13; 29.5. 4 isoa poikasta (H. Favorin).

Pesä 7 (1973, KE): 12.4. ♀ hautoi; 25.4. pesän alla rikkinäisiä munia.

Pesä 8 (1974, OS): 31.3. pesästä pyrähti 3 hyvin lentävää poikasta lähiokille, missä emot kävivät niitä syöttämässä.

Pesää 8 lukuun ottamatta kaikissa kuudessa munavaiheeseen asti säilyneessä pesässä muninta oli alkanut vasta huhtikuussa: pesissä 4 ja 7 kuun alussa, pesissä 2 ja 3 kuun puolivälissä, pesässä 6 kuun lopussa ja pesässä 5 aikaisintaan kuun alkupuolella. Myös pesä 1 oli 1.4. tyhjä todennäköisesti sen vuoksi, ettei

muninta ollut vielä alkanut. Pesä 8 oli muita huomattavasti aikaisempi: siinä muninta oli alkanut helmikuun loppupäivinä.

Havaintojeni mukaan vain naaras rakentaa. Milloin naaras hakee aineksia kauempaa (jopa 350 m:n päästä), koiras seuraa sitä tiiviisti, milloin taas naaras käy noutamassa tarvikkeita muuttaman kymmenen metrin säteellä pesästä, koiras tavallisesti istuu paikallaan läheisessä latvassa hiljaa hyräillen. Kahdella pesällä totesin naaraan kiskovan pesäaineiksi nokan täydeltä kuorenliuskoja pienten haapojen kuolleista latvaoksista. Useimmiten lintu haki aineksia lähistön kuusista ja männyistä: naavaa, jäkälää ja pikku oksia, joita se joutui usein nyhtämään monessa paikassa ennen kuin sai oksan irti. Pesällä 3 naaras parinkymmenen minuutin tarkkailuajana laskeutui kahdesti lahokannolle, mistä se repi suuren kantamuksen liuskoja. Pesässä viipyminen kullakin rakentamiskerralla vaihteli muutamasta sekunnista useaan minuuttiin.

Pesän rakenne

Tutkin ja hajoitin talteen ottamani pesän 1. Se oli varsin iso ja tukeva, ulkomitoiltaan 20×17 cm ja korkeudeltaan 8 cm. Perusta oli rakennettu kuivista, jäkäläisistä kuusenoksista (pisin 28 cm) ja runsaasta naavasta, seassa muutama tukko jäkälää (*Parmelia physodes*) sekä 60 cm pitkä narunpätkä. Kuusenoksien karkea pinta piti ne tiukasti kiinni toisissaan, minkä ansiosta pesän perusta oli lujaa tekoa. Itse pesäkupin paksut, tiiviit seinät oli punottu naavasta, kuivista heinistä ja haavankuoren liuskoista; lisäksi aineksiin sisältyi iso tukko valkoista, ilmeisesti jäniksen villaa. Lahopuuta ei ollut käytetty tämän pesän aineksina.

Tutkimani pesän rakenne muistutti paljon OLSSONIN kuvaamaa pesää. Tärkein ero oli sammalen täydellinen puuttuminen, kun se OLSSONIN pesässä oli yhtenä pääaineksena. Myös höyhenet

puuttuivat Kirkkonummen pesästä. On tunnettua, että käpylintujen pesien rakenne vaihtelee suuresti, mikä paljolti johtunee lumipeitteen vahvuudesta rakennustyön aikana (ks. Pohjolan linnut värikuvin, s. 1011 ja 1015).

Laulusta ja ääntelystä

Huomiota herättävä piirre isokäpylintujen käyttäytymisessä pesimäkauden alussa oli koiraiden hiljaisuus. Vaikka helmikuun lopulla ja maaliskuussa 1967 hiihtelin metsissä melko paljon, kuulin vain harvoin heikkoa laulun tapailua, joka käsitti kutsuäänten rivittelyä ja hyriseviä trillejä. Esim. hyvin kauniin päivän 4.3. merkintänä havaintokirjassani on: ”Thmeen hiljaisia käpylinnut ovat. Hiihtolenkillä ei missään laulua, aamulla pihapuissa vähäistä ääntelyä.” Keväisel-tä päivältä 11.3. olen kirjoittanut: ”Lintuja näkyy aina silloin tällöin, tavallisesti pareittain, mutta ei kunnon laulua eikä vihiä pesistä.”

Myöhemmin löytämilläni pesillä oli sääntönä, että koiras istui naaraan rakentaessa jonkin lähipuun latvassa ja hyräili hyvin hiljaista ”puolilaulua”, jonka pystyi kuulemaan vain läheltä. Lintujen muikin ääntely oli hyvin hiljaista: pari ruokaili joko ääneti tai niin vaimaasti keskustellen, että ääntelyn erotti miltei vasta puun juurelta. Kuvaava on muistiinpanoni 1.4. pesältä 2: ”Taas hämmästytti lintujen hiljaisuus. Ne ääntelivät kyllä välistä vilkkaastikin, mutta niin hiljaa, että vain aivan läheltä saattoi äänet erottaa.” Yllättäen havaitsin 14.4. myös naaraan laulavan hiljaista, punatulkkumaista hyräilyä ennen kuin se siivet väristen kerjasi ruokaa puolisoaltaan.

Pikkukäpylinnan laulu on mielestäni varsin voimakasta ja sitä kuulee lajin pesimävuosina kevättalvisissa metsissä yleisesti. Edellä esittämäni havaintojen perusteella käpylintulajimme eroaisivat tässä suhteessa selvästi toisistaan, joskin asia vaatisi tarkempia tutkimuksia.

Isokäpylinnulla on kuitenkin yksi pesimäaikainen ääni, joka on varsin voimakas, nimittäin nopea, urpiaismainen *dsy-dsy-dsy-dsy*... pitkinä sarjoina. Kuulin sitä maaliskuun huhtikuussa 1967 monena päivänä, mutta se lakkasi aina ennen kuin ehdin paikalle. 11.4. löysin tämän äänen opastamana kaksi paria vierrekkäisten kuusten latvuksista, mistä päätellen ääni voisi olla reviiirikiistoihin liittyvää uhkailua. Epäilemättä samaa ääntä tarkoittaa OLSSON (1960) kuvauksessaan: "...och som varning i stark upphetsning *tsu-tsu-tsu*... i snabb följd." Saattaa olla, että pikkukäpylinnulta tämä ääni puuttuu.

Vanha kiistakysymys iso- ja pikkukäpylinnun määrittämisestä äänten perusteella kiinnostanee kaikkia lintumiehiä, jotka ovat maastossa joutuneet tätä ongelmaa omakohtaisesti pohtimaan. Monet tunnetut, käpylintujen ääniin hyvin perehtyneet ornitologit, kuten ROSENBERG (1955) ja OLSSON (1960), eivät ole huomanneet mitään eroa lajien lentoäänissä. POULSEN (1949) taas, joka tutki lajien ääniä sekä luonnossa että häikeissä, merkitsee pikkukäpylinnun lentoäänien *gip gip gip* ja isokäpylinnun *gyp gyp gyp*, mutta toteaa eron niin vähäiseksi, ettei aina voi olla varma lajista. NEWTON (1972) puolestaan pitää eroa lajien äänissä selvänä: isokäpylinnun ääni on syvä, painokas *quop quop*, pikkukäpylinnun korkeampi *quip quip* (suomalaisittain merkittynä ehkä parhaiten *kup kup* ja *kip kip*).

Omien havaintojeni mukaan lajien äänissä on eroa. Isokäpylinnun lentoääni on metallisen kova *kip kip kip*, joskus syvän sointinsa takia miltei *kyp kyp kyp*, kun taas pikkukäpylinnun pehmeämmässä ja heleämmässä *plit plit plit* äänessä erottuu selvästi l-äänne. Olen tarkkaillut isokäpylintuja paljon kahtena pesimäkautena, jolloin laji esiintyi Kirkkonummella ainoana käpylintuna, enkä koskaan kuullut niiden ääntelevän *plit*-tyyppistä ääntä. Kun keväällä 1967 kuu-

lin tätä *plit plit plit* ääntä ensi kerran 26.4., oli ero tutuksi käyneeseen isokäpylinnun *kip kip kip* ääntelyyn hyvin selvä; pääsin näkemään linnut (3 ♂ ♂) läheltä ja ne olivat todella pikkukäpylintuja.

Pidin kysymystä käpylintujen lentoäänien erottamisesta keväällä 1967 jo ratkaistuna, mutta jouduin myöhemmin tarkistamaan käsitystäni. Olen nimittäin useita kertoja todennut, että myös pikkukäpylinnut voivat äännellä *kip*-tyypin ääntä, joskaan siinä ei ole aivan samaa voimakkuutta eikä syvyyttä kuin isomman lajin äänessä. Näin ollen *kip*-ääni ei paljasta varmaa lajia, mutta *plit*-ääni on aina pikkukäpylinnun. Luonnollisesti tarvitaan paljon omakohtaista kokemusta, ennen kuin eron molemmissa ääni-tyypeissä pystyy havaitsemaan.

Isokäpylinnun muita ääniä en ole toistaiseksi voinut tarkoin verrata pikkukäpylinnun vastaaviin. Ruokailevasta parvesta kuuluu silloin tällöin matalaa *köp köp köp* ja rastasmaista *djuk djuk djuk* ääntelyä, joskus myös säristelyä lintujen toraillessa keskenään, ja ainakin hyvin samantapaisia ääniä on pikkukäpylinnulla. Poikaslintujen jatkuvasti hokema kerjuuääni *tiija tiija tiittija* on lähes identtinen pikkukäpylinnulla.

Havaintoja käyttäytymisestä

Koiras alkaa ruokkia puolisoaan jo pesänrakennusvaiheessa, ehkä aikaisemminkin. Ensimmäisen havainnon tein pihallamme 11.3.1967, seuraavan 1.4. rakenteilla olevalla pesällä 2. Kolmasti näin koiraan ruokkivan pesässä hautovaa naarasta, jolloin se oksensi kuvutaan suuria annoksia siemenpuuroa puolisonsa suuhun; OLSSON on kuvannut tarkemmin tämän ilmeisesti hyvin kaavamaisen toiminnan kulun.

Naaraalleen tai poikasilleen ruokaa keräävät koiraat saattavat yhtyä pikkuryhmiksi, jotka ruokailevat sopuisasti samassa puussa ja lentävät sitten yksitellen kukin taholleen kohti omaa pe-

Isokäpylintu- σ ruokkimassa puolisoaan kuvusta oksentamallaan siemenpuurolla. Kuva on otettu Porkkalassa kirjoituksen pesällä n:o 6. — Valok. K. ERIKSSON.

säänsä. Tämän totesin 3.5.1967, jolloin kahteen otteeseen iltapäivällä tarkkailin yhteensä tunnin verran kolmea samassa männyssä ruokailevaa koirasta. Ilmeisesti lajin sosiaalisuus on niin vahva, että se saa koiraat pesimäaikaanakin hakeutumaan yhteen, milloin ne joutuvat olemaan erossa puolisoistaan. Selostamassani tapauksessa kaksi koirasta ruokaili n. 300 m:n päässä pesiltään — ne lähtivät lentämään juuri tietämieni pesien suuntaan — mutta OLSSONin tarkkailemalla pesällä koiras lensi jopa useiden kilometrien päähän.

Laskin sinä aikana, jolloin kaikki kolme koirasta ruokailivat yhdessä, lintujen tyhjentämät ja pudottamat männynkävyt. Niitä kertyi 62 minuutin havaintojakson aikana yhteensä 109 kappaletta, mikä vastaa 35 käsiteltävää käpyä tunnissa kutakin yksilöä kohden. Yhteen käpyyn linnut käyttivät aikaa siis keskimäärin 1 min. 42 sek. Tutkin 43 lintujen tyhjentämää käpyä. Kaikki olivat kärjestään osaksi auenneita, ja niistä oli poimittu vain helpoimmin otettavat siemenet pois; tiiviimminkin kiinni olevien tyvisuomujen välissä oleviin siemeniin ei ollut kajottu eikä yhtään käpysuomua ollut halkaistu. Tästä syystä siis käpyjen käyttöaika oli paljon lyhyempi kuin syksyllä ja talvella (jolta ajalta keräämäni tilastot ovat valitettavasti kateissa). Myöhemmin totesin OLSSONin tehneen aivan saman huomion isokäpylintujen tavasta käsitellä männynkäpyjä pesimäaikaan, joskin hänen havaintojensa mukaan tahti oli vielä paljon nopeampi: keskimäärin kaksi käpyä minuutissa. Ilmeisesti käsittelyaika riippuu siitä, miten suuri osa käpysuomuista on avautunut.

Mielestäni kiintoisan havainnon tein 27.9.1966. Seurailin silloin palstamme männyissä ruokailevia isokäpylintuja ja näin, miten paikalle asettunut käpytikka yritti karkottaa niitä. Se hyökkäsi kohti käpylintuja, ajoi jotakin niistä jopa kierroksen männyksen oksiston ympäri ja toisti karkotushyökkäyksensä useita

kertoja. Se saikin käpylinnut ajetuiksi välillä toisiin puihin. Käpytikkojen keskinäiset reviiiritappelut ovat syksyisin yleisiä ja niiden tarkoitus on epäilemättä varata kullekin yksilölle riittävä alue käpypuita talven varalle, mutta on yllättävää, että tikka reagoi aivan erinäköisiin käpylintuihinkin kilpailijoina.

Isokäpylinnun pesimäajasta

Lintujen pesimäkausi on ajoittunut kahden päätekijän mukaan: ensiksi pesintä voi alkaa vasta kun naaras pystyy hankkimaan kylliksi ravintoa munien muodostamiseen, toiseksi poikasten kasvukauden on osuttava yksin parhaan ravinnonsaannin kanssa. Käpylintujen varhainen pesintä on sopeutuma niiden erikoistuneeseen ravintoon: ne pesivät ennen havupuiden siementen varisemista, kun käpyjen suomet juuri alkavat raottua ja emojen on helppo saada siemenet esiin.

Isokäpylintu on erikoistunut männyin siemeniin. Koska männyin kävyt aukeavat keväällä selvästi myöhemmin kuin kuusen, pääasiassa vasta toukokuussa, tuntuisi luonnolliselta että isokäpylintu pesisi keskimäärin myöhemmin kuin kuusen siemeniä syövä pikkukäpylintu. Edellä selostamani Kirkkonummen pesimätapaukset puhuvatkin tämän puolesta. Samoin OLSSONin seuraamalla pesällä Etelä-Ruotsissa 1953 ensimmäinen muna munittiin vasta 12.4. Kun yhdistetään kirjallisuustietoihin ja pesäkortteihin perustuvaan 30 kotimaisen munapesyeen aineistoon (v. HAARTMAN 1969) tämän kirjoituksen 8 pesyettä sekä 4 uutta pesäkorttia vuosilta 1968 ja 1972, on isokäpylinnun tunnettujen munapesyeiden kuukausittainen jakautuma meillä seuraava:

II	III	IV	V	VI	VII
1	9	26	5	—	1

Tilaston mukaan muninnan painopiste on siis huhtikuussa, selvästi myöhemmin kuin vastaavassa tilastossa pikkukäpylinnusta (vrt. v. HAARTMAN

1969, EXCELL ym. 1974). NEWTONIN (1972) mukaan isokäpylinnun munapeseyttä on löydetty eniten maaliskuun puolivälistä huhtikuun puoliväliin.

Tähänastisten tietojen mukaan näyttää siis todella siltä, että isokäpylintu munisi normaalisti melko myöhään, niin että poikaskausi sattuu huhti—toukokuuhun, jolloin männynkävyt alkavat aueta. Toisaalta tiedetään, että hyvin runsaina kuusen siemenvuosina isokäpylinnutkin voivat siirtyä syömään kuusensiemeniä, ainakin jos männyn käpysato on huono; näin kävi esim. Itä-Lapissa 1971 (PULLIAINEN 1972). On ajateltavissa, että tällaisina vuosina isokäpylinnutkin pesisivät aikaisemmin ja että tämä ehkä voisi selittää eräät aikaiset havainnot. Olettamusta tukee Kirkkonummen aikainen pesälöytö 1974, jolloin kuusen siemensato oli mahtava.

Joka tapauksessa lajin pesimäbiologia kaipaa vielä paljon lisäselvitystä. Kehoitankin lintumiehiä ottamaan tilaisuudelta vaarin, milloin seudulla sattuu isokäpylinnun pesimävuosi. Muutaman innokkaan lintumiehen yhteistyönä ei parinkymmenen pesän löytäminen olisi mikään ylivoimainen tehtävä, ja tarkat tiedot näin suuresta aineistosta toisivat jo paljon lisävalaistusta nykytietämykseen. Samoin kehoitan kaivamaan esille muistiinpanoihin unohtuneet vanhat tiedot isokäpylinnun pesälöydyksistä ja lähettämään ne joko pesäkortteina Eläinmuuseoon tai tiedonantajina tähän lehteen.

Summary: Observations of Parrot Crossbills in southern Finland

Some observations are reported on the nesting, calls and behaviour of the Parrot Crossbill during two breeding seasons in Kirkkonummi, about 30 km west of Helsinki. Even in peak years the species is a much scarcer breeding bird in Finland than the Common Crossbill. Thus in the winter of 1966/67, with the highest population density recorded in Kirkkonummi during the ten-year period 1964 to 1974, only 27 and 12 birds were counted on 2 January and 27 February, respectively, on a 16 km long census route, whereas the corresponding figures for Common Crossbills the following winter, in a peak year of this

species, amounted to 145 and 110 individuals. Normally, the two species do not breed in the same forests in the same years.

Eight nests were found, seven of them in pine and one in spruce. The height above ground varied between 4 and 14 m. The nests were situated in light forests in which pine predominated and always near open areas; three of them were situated within an area of only 2.5 hrs. In seven nests egg-laying started in April, in one in late February. The records of all egg-clutches known from Finland (listed on p. 50) also show a clear peak in April. Hence, in Finland nesting in the Parrot Crossbill is clearly later than in the Common Crossbill, which is probably an adaptation to the later opening of cones in pine than in spruce.

According to observations in 1967, Parrot Crossbill males sing very little before and during breeding, except a silent subsong near the nest. In this respect the species seems to differ from the Common Crossbill, which sings loudly and frequently. There is a slight difference in flight calls between the two species, that of the Parrot Crossbill being harder, deeper and more metallic.

Males collecting food for their incubating females may join together in small flocks, from which they fly one by one towards their respective nests. They extract only those seeds which are easily pulled out between the opening scales at the top of the cone. Therefore the mean time spent per cone is much shorter than in autumn and winter, when the closed scales must be cleaved. On one occasion (27 September 1967), a Great Spotted Woodpecker was seen chasing Parrot Crossbills from its territory.

Kirjallisuutta

- V. HAARTMAN, L. 1969: The nesting habits of Finnish birds. I. Passeriformes. — Comm. Biol. Soc. Scien. Fenn. 32:1—187.
- EXCELL, J., V. KORKOLAINEN & P. LINKOLA 1974: Pikkukäpylinnun *Loxia curvirostra* pesinnästä Itä-Uudellamaalla talvella 1967/68. — Lintumies 9:40—44.
- NEWTON, I. 1972: Finches. — London.
- OLSSON, V. 1960: Iakttagelser vid ett bo av den större korsnäbben (*Loxia pytyopsittacus*). — Vår Fågelvärld 19:1—19.
- POULSEN, H. 1949: Nogle af korsnæbbenes stemmer. — Dansk Orn. For. Tidsskr. 43:256—257.
- PULLIAINEN, E. 1972: Summer nutrition of crossbills (*Loxia pytyopsittacus*, *L. curvirostra* and *L. leucoptera*) in north-eastern Lapland in 1971. — Ann. Zool. Fenn. 9:28—31.
- ROSENBERG, E. 1955: Fåglar i Sverige. — Stockholm.